

Helsinský proces

Struktura

- I. Helsinský proces
- II. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
- III. Hlavní aktivity OBSE
  1. Kontrola zbrojení a odzbrojení
  2. Opatření na posilování důvěry a bezpečnosti
  3. Preventivní diplomacie a prevence konfliktů

I. Helsinský proces

- pojem pro evropský a mezinárodní vývoj v období studené války spojený s úsilím o překonání bipolárního blokového systému v Evropě a po jejím skončení s procesem budování nové evropské bezpečnostní architektury

Závěrečný akt

Potvrdil:

- politický status quo, existující hranice v Evropě a jejich nedotknutelnost;
- uznání závazku lidských práv jako jednoho z principů mezinárodních vztahů;
- akceptování plnoprávné účasti USA a Kanady v celoevropském systému bezpečnosti.

Struktura dokumentu:

- Deklarace principů, kterými se budou řídit vztahy mezi státy; definuje deset základních principů vztahů mezi státy;
- Dokument o opatřeních na upevnění důvěry a o některých aspektech bezpečnosti a odzbrojení;
- Spolupráce v oblasti hospodářství, vědy a techniky a životního prostředí;
- Spolupráce v humanitárních a jiných oblastech;
- Další kroky po konferenci

II. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

(1975 – 1994 KBSE; Budapešť 1994 OBSE)

- OBSE je regionální organizace s hlavním zaměřením na:
  - včasné varování;
  - prevenci konfliktů;
  - krizový manažment;
  - normalizaci situace po válečném konfliktu (poválečnou obnovu)

Hlavní aktivity OBSE

- vytváření norem chování států ve vojenské, ekonomické, humanitární a jiných oblastech;
- regulování procesu kontroly zbrojení, odzbrojení a upevňování důvěry a bezpečnosti;
- preventivní diplomacie a prevence konfliktů.

Struktura OBSE

Mechanismus rozhodování

- založen na principu konsenzu - předpokládá absenci jakékoliv námitky v procese přijímání rozhodnutí o dané otázce;

- v „případech jasného, zřejmého a neospravedlnitelného porušení“ závazků OBSE mohou být rozhodnutí přijímané i na základe principu:
  - konsenzus mínus jeden
  - konsenzus mínus dva

Bezpečnostní kompetence

- na rozdíl od mezinárodních bezpečnostních organizací (OSN, NATO, EÚ):
  - nedisponuje vlastní mezinárodněprávní subjektivitou,
  - ani mocenskými nástroji na sankcionování účastnického státu, který porušuje společně přijaté závazky.
- nemůže efektivně podílet na zastavení a řešení těch konfliktů, které už překročili meze ozbrojených konfliktů.
- proto se programově zaměřuje na preventivní diplomacii a na řešení konfliktů v jejich nevyhroceném stadiu;
- OBSE má poměrně široký prostor pro činnost misí v oblasti tzv. „výlučné vnitřní suverenity“ států

Mechanismy a procedury

- rozhodující prvky strategie krizového manažmentu OBSE, které umožňují rychle přecházet od principu **včasného varování k včasným krokům**;
výhoda: nevyžadují konsenzus a může je aktivovat omezený počet členských států, co umožňuje rychlou reakci OBSE.

III. Hlavní aktivity OBSE

1. Kontrola zbrojení a odzbrojení

a/ Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (SKOS)

b/ Dohoda o adaptaci Smlouvy KOS

2. Opatření na posilování důvěry a bezpečnosti

a/ Vídeňský dokument 1999

b/ Smlouva o otevřeném nebi

3. Preventivní diplomacie a prevence konfliktů

Literatura: Novotný, A.: Slovník mezinárodních vztahov. Magnetpress Bratislava 2004

Kontrolní otázky

1. Podmínky vzniku helsinského procesu a jeho vývoj v 90. letech
2. OBSE – mechanismus rozhodování a hlavní aktivity
3. Bezpečnostní kompetence OBSE a jejich specifika
4. Úloha OBSE v procesu kontroly zbrojení a odzbrojení (S- KOS)
5. Opatření na posilování důvěry a bezpečnosti (VD 1999, Smlouva o otevřeném nebi)